

Paweł Strózik

**POZIOM 5 – BRAKUJĄCE OGNIWO?
PROPOZYCJE ZMIAN USTAWOWYCH,
praca zbiorowa pod redakcją
Ewy Chmieleckiej, Natalii Kraśniewskiej**

Dyskusje dotyczące możliwości prowadzenia kształcenia na piątym poziomie Krajowych Ram Kwalifikacji w polskim systemie szkolnictwa wyższego są prowadzone od 2014 r. w ramach realizacji projektu FRP-Pearson. Ich wyniki i przebieg były szczegółowo relacjonowane w wydawnictwach Fundacji Rektorów Polskich, dotychczas ukazały się cztery tomy: E. Chmielecka, K. Trawińska-Konador (red.), 2014, *Poziom 5 – brakujące ogniwo?*, Fundacja Rektorów Polskich, Warszawa; E. Chmielecka, K. Matuszczak (red.) 2015. *Poziom 5 – brakujące ogniwo? Przykłady programów kształcenia*, Fundacja Rektorów Polskich, Warszawa; E. Chmielecka, N. Kraśniewska (red.), 2016. *Poziom 5 – brakujące ogniwo? Aspekty praktyczne*, Fundacja Rektorów Polskich, Warszawa; E. Chmielecka, N. Kraśniewska (red.), 2017. *Poziom 5 – brakujące ogniwo? Podsumowanie*, Fundacja Rektorów Polskich, Warszawa. Wymiana opinii i doświadczeń przebiegała także w trakcie spotkań na konferencjach, m. in. „Poziom 5 – brakujące ogniwo. Uczelnia, społeczeństwo, rynek pracy”, Fundacja Rektorów Polskich, Warszawa 15.03.2017 r.

Wydana w 2021 r. praca zbiorowa jest kolejną próbą wieloaspektowej prezentacji tematu kształcenia na piątym poziomie w systemie edukacji. Autorzy wcześniejszych publikacji akcentowali: „...podjęcie decyzji o jego [5. poziomie PRK – PS] włączeniu do systemu, a zwłaszcza zaprojektowanie stosownych regulacji ustawowych, powinno być poprzedzone poważną, merytoryczną analizą – wolną od uprzedzeń, skoncentrowaną na potrzebach polskiego społeczeństwa, studentów, uczelni i ich interesariuszy”¹. W przedmowie do piątego tomu czytamy: „Przekonanie, że przyjęte w Ustawie [mowa o ustawie prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z 20.07.2018 r. – PS] rozwiązania, nie służą dobrze spójności systemu w kraju i na arenie międzynarodowej, ani też nie odpowiadają właściwie na potrzeby społeczne, legło u podstaw prac czwartego etapu projektu „Piąty poziom Krajowych Ram Kwalifikacji”². Warto odnotować, że proponowane przez FRP oraz jej instytucjonalnego partnera, firmę Pearson Central Europe, rozstrzygnięcia prawne uzyskały wsparcie Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich (KRASP) i Konferencji Rektorów Publicznych Uczelni Zawodowych (KRePUZ), a także Rady Głównej Nauki

¹ Prof. Jerzy Woźnicki w *Przedmowie* do: E. Chmielecka, N. Kraśniewska (red.), 2017. *Poziom 5 – brakujące ogniwo? Podsumowanie*, Fundacja Rektorów Polskich, Warszawa.

² Prof. Jerzy Woźnicki w *Przedmowie* do: E. Chmielecka, N. Kraśniewska (red.), 2021. *Poziom 5 – brakujące ogniwo? Propozycje zmian ustawowych*, Fundacja Rektorów Polskich, Warszawa.

i Szkolnictwa Wyższego (RGNiSW). Nie znalazły one jednak odzwierciedlenia w ustawie w tym sensie, że nie stały się rozwiązaniem obowiązującym powszechnie na wszystkich uczelniach. Prawo do kształcenia na tym poziomie uzyskały jedynie publiczne uczelnie zawodowe. Jednym z celów przedkładanego tomu jest zmiana tego stanu rzeczy i upowszechnienie kształcenia między poziomem 4 a 6. Co zatem zawiera nowe opracowanie? W jaki sposób postuluje zmiany i jakie innowacje proponuje? Jakie prognozuje korzyści?

Publikacja z 2021 r. składa się z przedmowy, pięciu rozdziałów, podsumowania, bibliografii, informacji o autorach i Fundacji Rektorów Polskich. Rozdział 1, sporządzony w języku angielskim, pod tytułem: „Vocational Education and Training at higher levels of the EQF Actions needed after 20 years of just talking” omawia m. in. ciekawy przykład rozwiązania obowiązującego w Holandii. Autor rozdziału relacjonuje: „W Holandii już w 2006 roku takich ocen i wyborów charakteru kształcenia na 5. poziomie dokonywano. Wprowadzony wtedy dyplom »associated degree« [AD], został przyjęty jako dyplom kwalifikacji pełnej 5. poziomu zawodowego szkolnictwa wyższego. Zatem nie został ani zintegrowany z zawodową edukacją i szkoleniami poza szkolnictwem wyższym, ani nie był (i nie jest) oferowany przez uniwersytety – uczelnie o akademickim i badawczym charakterze. Pomimo tego współpraca pomiędzy oferentami zawodowej edukacji i szkoleń oraz programów w szkolnictwie wyższym otrzymała jasne wsparcie mające konsekwencje dla zadań nauczycieli i innych pracowników, zaś kombinacja pedagogicznych i dydaktycznych koncepcji związanych z tym kształceniem jest jednym z najważniejszych jego aspektów”.³

Rozdział 2 prezentuje syntezę badań nad 5. poziomem FRP-Pearson w latach 2013-2021. Zebrano w nim informacje na temat przebiegu realizacji projektu FRP-Pearson. Na wstępie czytamy o zamiarach autorów projektu: „Podstawową intencją tych badań od początku było przygotowanie opisu 5. Poziomu w Polskiej Ramie Kwalifikacji w taki sposób, żeby odpowiadał on i formalnie, i merytorycznie zamysłowi 5. Poziomu w Europejskim i Krajowych Ramach Kwalifikacji jako element systemu szkolnictwa wyższego (...). Drugą intencją projektu było stopniowe przygotowanie środowiska akademickiego do implementacji poziomu 5., który niewątpliwie był innowacją mogącą spotkać się z obawami, wyzwaniem i czasem z nieprzychylnym przyjęciem”.⁴

Rozdział 3 to analiza wyników badań ankietowych dotyczących wdrażania kształcenia na 5. Poziomie w latach 2019-2021. Autorki opisują w nim, w jaki sposób uzyskiwały informację od publicznych uczelni zawodowych na temat planowania prowadzenia programów studiów na 5. poziomie. Dowiadujemy się, że pomimo podstawy prawnej nieliczne uczelnie zawodowe skorzystały z rozwiązania legislacyjnego dotyczącego kształcenia na 5. poziomie. Autorki wymieniają najważniejsze powody decyzji uczelni w tym zakresie. Uczelnie, które zadeklarowały wdrożenie programu kształcenia na 5. poziomie, wskazały

³ H. Daale, *Vocational Education and Training at higher levels of the EQF Actions needed after 20 years of just talking*, [w:] *Poziom 5 – brakujące ogniwo? Propozycje zmian ustawowych*, (red.) E. Chmielecka, N. Kraśniewska, Fundacja Rektorów Polskich, Warszawa 2021, s. 12.

⁴ E. Chmielecka, N. Kraśniewska, *Synteza badań nad 5. Poziomem FRP-Pearson w latach 2013-2021*, [w:] *Poziom 5 – brakujące ogniwo? Propozycje zmian ustawowych*, (red.), E. Chmielecka, N. Kraśniewska, Fundacja Rektorów Polskich Warszawa 2021, s. 25.

zasadnicze utrudnienia do projektowania i implementacji tych programów. Wymieniano m. in.: „brak klarownego wskazania w Ustawie liczby ECTS, które stanowią minimum dla programów 5. poziomu, tak, aby mógł być traktowany jako „krótki cykl” studiów; brak możliwości finansowania z budżetu państwa kształcenia na 5. poziomie; brak ustawowych (lub innych prawnych) rozwiązań ustalających zasady przejścia pomiędzy »kształceniem specjalistycznym« na poziomie 5. PRK, a kształceniem na poziomie 6. PRK (licencjat, inżynier) na kierunkach studiów”.⁵ Z kolei uczelnie, które deklarowały brak zainteresowania kształceniem w ramach „krótkich cykli” przytaczały m. in. następujące argumenty: „brak zainteresowania kształceniem na 5. poziomie w otoczeniu uczelni; brak informacji i wskazówek, jak programy poziomu 5. wprowadzić do oferty i jak zapewnić ich drożność z programami poziomu 6. PRK; brak możliwości podjęcia kształcenia na 5. poziomie przez osoby bez świadectwa dojrzałości”.⁶

Rozdział 4 pod tytułem: „Propozycje zmian przepisów dotyczących kształcenia na poziomie 5. Polskiej Ramy Kwalifikacji” i rozdział 5: „Komentarz prawny do projektu dokumentu „Propozycje zmian przepisów dotyczących kształcenia na poziomie 5. Polskiej Ramy Kwalifikacji” zawierają konkretne propozycje regulacji legislacyjnych z komentarzem, odwołującym się także do modeli funkcjonujących w Europie. Autorzy podkreślają, że „względy zarówno natury ekonomicznej, jak i społecznej przemawiają za rozważeniem potrzeby wprowadzenia do systemu studiów kwalifikacji pośredniej pomiędzy kwalifikacją poziomu 4. i poziomu 6. Studia na poziomie 5. nazywane studiami krótkiego cyklu mogą być uważane za brakujące ogniwo między kształceniem na poziomie średnim i wyższym. Wprowadzenie w 2005 r. Ram Kwalifikacji dla Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego (EOSW/EHEA), wzmocniło i ugruntowało status tego typu studiów. Umożliwiają one studentom pokonywać kolejne stopnie w ramach kształcenia wyższego”.⁷

Z końcowych wniosków autorek wynika, że prace nad wdrożeniem kształcenia na 5. poziomie w żadnym razie nie dobiegły końca. Zarówno na płaszczyźnie legislacyjnej, jak również decyzyjnej odnośnie na przykład finansowania kształcenia na 5. poziomie czy jego międzynarodowej porównywalności nie podjęto jeszcze zadowalających i jednoznacznych rozstrzygnięć. Wydaje się, że kształcenie na 5. poziomie jeszcze długo nie będzie realizowane. Słusznie ocenia prof. Woźnicki: „Jak widać, droga polskiego szkolnictwa wyższego do podjęcia wyzwania na 5. poziomie Europejskiej i Polskiej Ramy Kwalifikacji nie jest łatwa ani szybka. Ma to swoje wady i zalety. Żałować można, że kilka roczników polskich studentów nie miało możliwości studiów na 5. poziomie, zaś polski system

⁵ E. Chmielecka, N. Kraśniewska, *Wyniki badań ankietowych dotyczących wdrażania programów kształcenia na 5. poziomie w latach 2019-2021*, [w:] *Poziom 5 – brakujące ogniwo? Propozycje zmian ustawowych* (red.) E. Chmielecka, N. Kraśniewska Fundacja Rektorów Polskich, Warszawa 2021, s. 55-56.

⁶ E. Chmielecka, N. Kraśniewska, *Wyniki badań ankietowych dotyczących wdrażania programów kształcenia na 5. poziomie w latach 2019-2021*, [w:] *Poziom 5 – brakujące ogniwo? Propozycje zmian ustawowych* (red.) E. Chmielecka, N. Kraśniewska Fundacja Rektorów Polskich, Warszawa 2021, s. 55-56.

⁷ M. Dokowicz, K. Trawińska-Konador, *Propozycje zmian przepisów dotyczących kształcenia na poziomie 5. Polskiej Ramy Kwalifikacji*, [w:] *Poziom 5 – brakujące ogniwo? Propozycje zmian ustawowych* (red.) E. Chmielecka, N. Kraśniewska Fundacja Rektorów Polskich, Warszawa 2021, s. 73.

szkolnictwa wyższego pod tym względem nie był kompatybilny z systemami większości krajów przyjmujących zasady Procesu Bolońskiego”.⁸

⁸ Prof. Jerzy Woźnicki w *Przedmowie* do: E. Chmielecka, N. Kraśniewska (red.), 2021. *Poziom 5 – brakujące ogniwo? Propozycje zmian ustawowych*, Fundacja Rektorów Polskich, Warszawa.